

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu

Geprüft. Ocenzurowano

Filatelistyka z lat 1939-1945 w zbiorach
Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych
w Łambinowicach-Opolu

Geprüft. Censored

The philately of the years 1939-1945
in the collections of
the Central Museum of Prisoners-of-War
in Łambinowice-Opole

Wstęp i opracowanie
Introduction and elaboration

Aleksander Klak
Krzysztof Krupa

Opole 2013

Wstęp

Introduction

Najnowsza publikacja Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu (dalej: CMJW w Łambinowicach-Opolu) - *Geprüft. Ocenzurowano. Filatelistyka z lat 1939-1945 w zbiorach Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu / Geprüft. Censored. The philately of the years 1939-1945 in the collections of the Central Museum of Prisoners-of-War in Łambinowice-Opole* - jest trzecim już, po szkicach portretowych Gieorgija Iwanowicza Danilowa i malarstwie jeńców wojennych katalogiem, prezentującym interesujące i mało jeszcze znane szerszej publiczności zbiory. Wydawnictwo ukazuje się w serii „Katalog Zbiorów”, zapoczątkowanej w 1999 r. jako próba popularno-naukowego opracowania poszczególnych grup muzealiów i ukazania ich w przystępny sposób poza murami Muzeum. „Katalog Zbiorów” jest zatem w założeniu wizytówką instytucji, ilustrowanym zaproszeniem do zwiedzania sal wystawowych oraz zachętą do zgłębiania wiedzy, której źródłem są muzealia.

Głównym walorem kolekcji filatelistycznej CMJW w Łambinowicach-Opolu jest jej wielkość. Ponadto zbiory w reprezentatywny oraz kompletny sposób odzwierciedlają, jaką instytucją była poczta jeniecka w czasach II wojny światowej. Listowniki, kartki korespondencyjne i pocztowe, listy czy w końcu znaczki i „pocztówki”, znajdujące się w kolekcji, pochodzą z wielu obozów dla jeńców i internowanych, w których przetrzymywani byli w latach II wojny światowej polscy żołnierze. Obiekty te prezentują liczne aspekty działalności poczt w tamtym wojennym czasie i realiach. Liczba jak i przekrój zgromadzonych walorów pocztowych stawiają prezentowane muzealia w jednym szeregu z największymi kolekcjami muzealnymi i prywatnymi o takiej tematyce w Polsce.

Zabytki epistolografii i filatelistyki gromadzone od lat w Muzeum, oprócz niezaprzeczalnej wartości historycznej, naukowej, w wielu przypadkach również i artystycznej, posiadają ponadto wyjątkowe znaczenie emocjonalne, spotykane również wśród innych zabytkowych obiektów, ale tu zwiłokrotnie z uwagi na tragiczny, wojenny kontekst. Ze wszystkich zachowanych dokumentów, pamiętek i przedmiotów osobistych po jeńcach wojennych to właśnie korespondencja jest nacechowana największym ładunkiem uczuciowym, często intymnym. W czasie wojny pozwalała żołnierzom utrzymywać

The latest publication of the Central Museum of Prisoners-of-War in Łambinowice-Opole (further: CMPOW in Łambinowice-Opole) entitled *Geprüft. Ocenzurowano. Filatelistyka z lat 1939-1945 w zbiorach Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu / Geprüft. Censored. The philately of the years 1939-1945 in the collections of the Central Museum of Prisoners-of-War in Łambinowice-Opole* - is the third, following the portrait sketches by Gyeorgiy Ivanovich Danilov and painting of Prisoners-of-War, catalogue which presents interesting collections that are still comparatively little known to the wider public. The publication appears in the series "Catalogue of Collections" begun in 1999 and intended to be an attempt at a popular-scientific elaboration of successive groups of museum items and presentation of them in a manner that is easy to access by the public outside the walls of the Museum. The "Catalogue of Collections" is thus, in its assumptions, a visiting card of the Museum, an illustrated invitation to visit the Museum halls and encouragement to deepen knowledge with the help of the respective museum exhibits.

The main asset of the philatelic collection of the CMPOW in Łambinowice-Opole is its size. Moreover, the collection, in a representative and complete way, reflects the phenomenon which the POW-run postal service was in the time of the Second World War. *Listowniki* (letterfolds - forms to write letters on, folded to make envelopes as well), postal correspondence cards and postcards, letters, or at last - stamps and 'printed picture postcards' which are part of the collection, come from many POW camps and places of internment, where Polish soldiers were detained during the Second World War. These items present numerous aspects of the activity of postal services in the time of war and the then reality. Both the number and the cross-section of the accumulated postal collection place the presented museum exhibits in one line with the biggest museum-owned and private collections on this subject matter in Poland.

The monuments of epistolography and philately that have been gathered by the Museum for years now, beside their undeniable historical and scientific value, as well as - in many cases - artistic one, are of exceptional emotional importance, encountered also among other

łączność z bliskimi, natomiast przechowywana do chwili obecnej, stanowi żywy nośnik pamięci o tym dramatycznym okresie.

Muzealne zbiory korespondencji jenieckiej to kilka tysięcy obiektów. Ukazanie ich wszystkich w niniejszej publikacji ze względów technicznych jest niemożliwe. Autorzy uczynili z niej zatem rodzaj przewodnika po kolekcji filatelistycznej, wskazując najcenniejsze, najbardziej wartościowe okazy oraz opisując tendencje, które towarzyszyły ich powstawaniu, a następnie funkcjonowaniu. Natomiast cała kolekcja w wersji elektronicznej jest zapisana na płycie DVD, dołączonej do publikacji.

Pierwszy rozdział wydawnictwa zawiera charakterystykę zbiorów filatelistycznych Muzeum i mówi o tym, jak powstawały, kolejne zaś prezentują poszczególne ich grupy. I tak w drugim rozdziale, z uwagi na liczne podobieństwa formalne i tematyczne, przedstawiona została korespondencja, wychodząca i przychodząca, związana z oflagami i stalagami. Następny rozdział, poświęcony jest poczcie wewnątrzobozowej w oflagach i związanej z nią bogatej twórczości graficznej, wyróżniającej się pod względem artystycznym w całych zbiorach. Czwarty rozdział opisuje korespondencję, dotyczącą polskich żołnierzy z obozów internowania w Szwajcarii. Ostatnia natomiast część katalogu, swoista kłamra spinająca cały materiał, poświęcona jest korespondencji oraz osobom, organizacjom, niosącym pomoc polskim jeńcom wojennym i internowanym.

W rozdziałach starano się wybrać obiekty najbardziej reprezentatywne dla poszczególnych grup oraz te, które wyróżniają się wobec innych zbiorów w kraju. W ich opisach, niekiedy odbiegających od standardowych zapisów katalogowych, przyjęta została zasada podkreślania cech i walorów, które czynią je wyjątkowymi.

historical items, but here strengthened considerably due to the tragic, war-related context. Of all the preserved documents, keepsakes and personal belongings left by POWs it is their correspondence that is characterized by the greatest emotional load, frequently tinted with intimate elements. In the time of the War, it provided a peculiar bridge to connect the soldiers with their nearest. Having been kept until today, it makes a living carrier of remembrance about that dramatic period.

The collection of POWs' correspondence found in the Museum consists of several thousand items. Presenting all of them in this publication – for technical reasons – is obviously impossible. Consequently, the authors of the catalogue have created a kind of guide to the philatelic collection, drawing attention to the most precious and valuable objects, as well as describing certain noticeable tendencies which accompanied their appearance and then functioning. The whole collection has been recorded in the electronic form on a DVD attached to this publication.

The first chapter of this publication includes characteristics of the philatelic collection of the Museum and tells about how it was created; the succeeding ones – present the individual groups of it. Accordingly, in the second chapter, in view of numerous formal and thematic similarities, the incoming and outgoing correspondence which was connected with oflags and stalags has been included. The next chapter has been devoted to the postal service inside camps (as functioning in oflags) and the rich graphic output which distinguishes itself as regards its artistic value in the whole collection. The fourth chapter describes the correspondence exchanged by Polish soldiers interned on the territory of Switzerland. The last part of the catalogue, a peculiar clasp bracing the whole material, is the chapter devoted to the correspondence, whose existence was connected with persons and organizations providing aid to Polish POWs and the interned soldiers.

In each of the chapters, the authors endeavoured to choose items which are the most representative of the individual groups, and also those that distinguish themselves in comparison with the other collections available in the country. In their descriptions, sometimes departing from standard catalogue records, the principle was accepted of highlighting features and assets which make them exceptional.